

Maden Tetkik ve Arama Enstitüsü Çalışmaları

YURDUMUZ yeraltı servetlerinin Devlet eliyle sistematik bir şekilde jeoloji ve madencilik usulleriyle etüdü, aranması ve kısa zamanda meydana çıkarılması amacıyla 22 Haziran 1935 tarihinde 2804 sayılı kanunla kurulan ve bugüne değin memleket madenciliğine önemli kaynaklar kazandırmış olan M.T.A. Enstitüsü, Beş Yıllık Plân Devresine geçiş yılı sayılan 1962 yılında 21 proje hazırlamış ve uygulamaya başlamıştır. Jeolojik etüdlerin ve maden arama çalışmalarının özellikleri icabı esas itibarıyla uzun süreli olan bu projeler, daha önceki yıllarda, imkânlar nisbetinde yıllık programlar ile gerçekleştirilmeye çalışılmaktaydı. Fakat, plânlı devrede görevler ile maddî ve manevî imkânlar yeniden titizlikle gözden geçirilmiş, yurt kalkınmasına bütün imkânlarla katılabilme ülküsüyle enstitünün kudretinin fevkinde 21 proje hazırlanmıştır. 1962 uygulamaya geçiş yılı, plânın ve yurt endüstrisinin daha bazı projeleri gerektirdiğini göstermiştir. Bu maksatla, Enstitünün yatırım projelerinin sayısı 1963 yılında 25, 1964 yılında ise 26'ya yükseltilmiştir. Plânlı devrenin önemli yatırım projeleri ve 1963 yılı uygulamalarından alınan sonuçları şöyle sıralanabilir.

Demir yatakları jeolojik etüd ve aramaları projesi :

Yurdumuzda kurulmuş ve kurulmakta olan demir - çelik endüstrilerine lüzumlu hammaddeyi yurt içinden temin, elverişli demir yataklarını, bunların jeolojik durumlarını, yeraltı uzanımı ve yayılışlarını, rezerv ve kalite gibi özelliklerini tesbit için hazırlanmış olan bu proje gereğince, 1960 yılından itibaren bütün Türkiye'de uçakla havadan yapılan manyetik etüdler sonunda önemli anomali gösteren sahalara ile şahıslara ait sahalardan imkân arzedenler öncelikle ele alınmakta, detay jeolojik etüd ve aramalar yapılmaktadır. 1963 yılında bu proje kapsamında, Otluklisse (Sivas), Hornovil (Akdağ - Sivas) Bizmişen (Kemaliye - Erzincan), Karabacak (Yozgat), Kırdöç

Yazan :
Erdal YILDIRIM
Mak. Yük. Müh.

○

(Keskin - Ankara), Karakütük (Kaman - Ankara), Kesikköprü (Ankara) ve Selimiye (Balıkesir) bölgelerinde çalışılmış, toplam 2714,75 m. sondaj yapılmış ve yurdumuz demir cevheri potansiyeline 4,5 milyon tonluk bir ilâve yapılmıştır. Bunların dışında Yaşyer (Edremit Balıkesir), Ayazman (Edremit - Balıkesir) ve Avşan (Elâzığ) demir sahalarının detaylı jeolojik ve jeofizik etüdüleri bitirilmiştir.

Alüminyum cevheri yatakları jeolojik etüd ve aramaları projesi :

Yurdumuzda kurulması tasarlanan alüminyum endüstrisinin ihtiyacı olan cevherin yurt içindeki kaynaklardan temin edilebilmesi için, elverişli kaynakların tesbiti amacıyla hazırlanmış olan bu projeye göre, 1963 yılında Mortaş ve Doğanlı (Seydişehir - Konya), Alanya (Antalya) ve Ayrancı (Bolkardağ - Niğde) bölgelerinde detay jeolojik etüdler, sondaj ve yarmalarla arama çalışmaları yapılmış, sondajlarda toplam 3194,35 m. ilerleme kaydedilmiş ve 18 milyon ton boksit ve diyorit rezervi tesbit edilmiştir. Bunlardan başka Bafa Gölü - Milâs - Yatağan bölgesinde yapılan jeolojik etüd ve yarmalar sonunda bulunan tahmini jeolojik rezerv 20 milyon ton kadardır. Aynı bölgede 1962 yılında tesbit edilen rezerv ise 30 milyon ton kadardır.

Muhtelif madenlerle ilgili genel prospeksiyon ve jeolojik etüdler projesi :

Projenin amacı, her cins maden ve endüstriyel ham madde zuhurlarının değerlendirilmesi maksadıyla uygulanmakta olan «Etüd ve Arama» projelerinin plânlanmasında esas teşkil edecek bilgileri toplamak üzere Enstitünün gerek önceki yıllarda yaptığı jeolojik harita alma çalışmaları sonunda tesbit edilmiş, gerekse

ihbar yahut diğer kaynaklardan mevcudiyetleri Enstitüye intikâl etmiş veya madencilik ve jeolojik konusundaki literatüre geçmiş maden zuhurlarının prospeksiyon ve jeolojik etüdülerini yapmaktır. Bu proje kapsamında 1963 yılında Türkiye'nin 44 vilâyetinde çeşitli madenler için prospeksiyon ve etüdler yapılmış, bu çalışmalar sırasında 60486 km² sahada prospeksiyon 1652 km² sahada 1/25.000 ölçekli, 35 km² sahada 1/10.000, 54,5 km² sahada da 1/5.000 ölçekli jeolojik etüd tamamlanmış, fosfat prospeksiyonu amacıyla 33.000 km² sahada uçulmuş ve özel sektöre ait arama ve işletme ruhsatlı 174 maden sahasında etüdler yapılmıştır.

Kömür yatakları jeolojik etüd ve aramaları projesi : Kömür zuhurlarının genel prospeksiyon ve jeolojik etüdüleri projesi :

Her iki projenin de amacı, Türkiye'nin enerji ihtiyacının büyük bir kısmını karşılayacak olan kömür yataklarının aranıp bulunması, önce prospeksiyon ve jeolojik etüdlerinin yapılması, ümitli görülen zuhurları üzerinde daha detaylı etüdler, bilâhare rezerv ve kaliteyi tesbit maksadıyla sondajlı aramalar yapmaktır. 1963 yılında arama projesi kapsamında Sütkans (Erzurum) İspir (Erzurum) Kavacık (Balıkesir), Malkara (Tekirdağ), linyit sahalarda toplam 8415,25 m sondaj yapılmış ve yurdumuz kömür potansiyeline toplam 28 milyon ton ilâve kaydedilmiştir. Prospeksiyon ve etüd projesi kapsamında 15 vilâyetimizin muhtelif yerlerinde kömür prospeksiyon ve etüdüleri yapılmıştır. Bu çalışmalar sırasında 7.850 km² sahanın 1/100.000 ölçekli prospeksiyonu, 1.998 km² sahanın 1.25.000 ve 347 km² sahanın 1/10.000 ve 7 km² sahanın 1/5.000 ölçekli jeolojik haritası tamamlanmıştır.

Jeoloji haritaları yayım projesi, jeoloji haritaları etüdü projesi :

Enstitü, ilk defa 1946 dan itibaren Türkiye'nin 1/800.000 ölçekli jeolojik ve tektonik haritasını neşret-

miş, 1954 den itibaren de Türkiye'nin tamamını içine alan 1/100.000 ölçekli 444 paftanın jeolojisini tamamlayarak madencilerin istifadesine arz etmiştir. Bunlardan başka 1960 dan bu yana, 18 paftadan ibaret 1/500.000 ölçekli jeolojik haritanın yayını ve etüdü ele alınmıştır. Halen bu iki projenin amacı sözü geçen 18 paftayı tamamlayarak memleketin istifadesine sunmaktır. Bugüne değin bunlardan Kars, Erzurum, Van, Diyarbakır, Cizre, Trabzon, Sivas, Kayseri, Hatay, Adana, Sinop, Samsun Ankara ve Konya paftaları ile Trabzon, Diyarbakır, Sinop, Kayseri, Cizre paftalarının izâhnameleri yayınlanmıştır. Halen Zonguldak, İstanbul, İzmir, Denizli paftalarının kısa zamanda yayınlanmasına çalışılmaktadır.

Petrol Etüdleri Projesi :

Projenin konusu ve amacı, 6326 sayılı Petrol Kanununun hükümlerine göre yerli ve yabancı şirketlere etüdü yasak olan Sivas ve Erzurum kapalı sahalarında yapılacak petrol jeolojisi istikşâf etüdlere, Petrol Kanununun neğrinden beri Enstitüce, bu kapalı sahaların çeşitli yerlerinde petrol prospeksiyon ve etüdleri yapılmış, neticede Sivas, Malatya, Muş gibi havzalarda daha detay etüdlerin yapılmasına lüzum hasıl olmuştur. Bu etüdler de olumlu sonuçlar verdiği takdirde Enstitü istikşâf sondajlarına başlayacaktır.

1963 yılında bu proje gereğince Sivas ve Malatya bölgelerinde 8250 km² lik sahada 1/100.000 ölçekli prospeksiyon etüdü, 4405 m² lik sahada 1/25.000 ve 173 km² lik sahada 1/10.000 ölçekli detay petrol etüdü; ayrıca toplam 1444 km² lik sahada manyetik gravite ve sismik metodlarıyla jeofizik etüdleri yapılmıştır.

Esasen, Enstitü Petrol Kanununun neğrinden önce de yurdun muhtelif bölgelerinde (Raman, Garzan, Adana, Trakya gibi petrol etüdleri yapmış, bugün Türkiye'nin iktisadiyatında önemli bir rolü olan Raman ve Garzan bölgesi petrolerini memlekete kazandırmıştır.

Hidrojeoloji Etüdleri Projesi, Volkanolojik Etüdlere Projesi ve Jeotermik Enerji Etüdlere Projesi :

İlk iki projenin konu ve gayesi, yurdumuzun muhtelif bölgelerine dağılmış sıcaksu ve madensularının debi ve potansiyelini tesbit ve araştırma yolunda gerekli çalışmalar ile gene yurt içine serpilmiş olan volkanların fiziksel ve kimyasal özelliklerinin araştırılması olup, bu etüdler sonunda jeotermal enerji elde etmeğe elverişli olduğu beliren sahalarda jeotermik enerji etüdlere yapılmaktadır.

Bugüne değin, hidrojeolojik etüdler meyanında Agamemnon - İzmir, Sandıklı - Afyon, Kozaklı - Nevşehir, Salihli - Manisa ve Çanak-kale bölgelerinde toplam 717 km² sahada 1/25.000 ölçekli jeolojik etüd; 950 km² sahada gravite, termik ve rezistivite metodlarıyla jeofizik yapılmıştır.

Volkanoloji konusunda ise Karapınar - Kayseri, Kula - Manisa, Afyon ve Balıkesir bölgelerinde toplam 6705 km² sahada 1/25.000 ölçekli jeolojik etüd yapılmış; jeotermik enerji etüdlere hazırlık olmak üzere Batı ve Orta Anadolu'da elverişli sahaların envanteri çıkarılmıştır.

Endüstriyel Hammadde Zuhurları Etüd ve Aramaları Projesi :

Yurdumuzda kurulmuş ve kurulmakta olan başlıca sanayi kollarının ihtiyacı olan kil, kaolen, bentonit, alçıtaşı, barit, manyezit, kuarts ve

feldspat gibi hammadde kaynaklarının jeolojik durumu ile rezerv ve kalitesinin detaylı etüd ve aramalarla ortaya çıkarılması projenin amacı olup, 1963 yılında seramik fabrikalarının ihtiyacını karşılayacak kil, kaolen aramaları maksadıyla Sümerbank hesabına 1026,85 m sondaj, 181,60 m kuyu, 2931,22 m² yarma açılmıştır. Ayrıca, tarım sektörünün mutlak ihtiyacı olan süperfosfat gübresinin hammaddesi fosfatın aranması amacıyla 632,05 m sondaj, 36,60 m kuyu, 750,72 m² yarma açılmış ve 13 milyon ton rezerv tesbit edilmiştir. Bu aramalara 1964 yılında fosfat yatakları etüd ve aramaları projesi kapsamında devam edilecektir.

1/25.000 Ölçekli Türkiye Jeoloji Haritası Projesi :

Yurdumuz maden yataklarının en kısa zamanda ortaya çıkarılmasını temin amacıyla maden bakımından önemli sahalara ön plânda olmak üzere 1/25.000 ölçekli Türkiye jeoloji haritasının çıkarılmasına başlanmıştır. Bu projeye enternasyonal bir mahiyet verilerek, yerli ve yabancı üniversitelerle ilgili teşekküllerin kendi imkânlarıyla bu projeye katılmaları sağlanmıştır. Ayrıca, bu yıl toplam 10964 km² sahanın 1/25.000 ölçekli jeolojik etüdlere tamamlanmış, bugüne kadar yapılan aynı ölçekli jeolojik haritaların envanteri çıkarılmıştır.

Özet olarak, Birinci Beş Yıllık Plân Devresinde I. yılında Enstitü üzerine düşen görevleri yerine getirmiş, bu yıl ile 28 inci yılını idrak eden bu millî müessese, bu zaman zarfında 360.450 m sondaj, 72.682 m galeri ve kuyu açmış, bulunan madenleri işletmelere devretmiştir. Enstitünün, 1935-1960 arasında geçen 28 yılda arama malzeme, personel ve diğer bütün masrafları 402.914.419 TL. sıdır. Bunun 299.847.770 TL. sı hazine yardımından, 102.966.649 TL. sı kendi gelirlerinden karşılanmıştır. Gene bu devre zarfında Enstitü yurt ekonomisine Zonguldak kömür havzası hariç, değeri 70 milyar tutan maden rezervleri kazandırmıştır.

TÜRK İNŞAAT MÜHENDİSLERİ YARDIMLAŞMA DERNEĞİNDEN

Derneğimizin olağanüstü Genel Kurul toplantısı, 13.4.1964 Pazartesi günü saat 18.00 de Selânik Caddesi No. 19/1 deki Oda Merkezinde yapılacaktır.

Yönetim Kurulu

Gündem :
Tüzükte yapılması teklif edilen değişikliklerin görüşülmesi,